

привабливих територій, економічне піднесення яких сприятиме досягненню умов екологічно рівноважного, сталого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-ХІІ
2. Наше общее будущее. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию: Пер. с англ./Под ред. С.А. Евтеева, Р.А. Перелета. –М.: Прогресс, 1989. –376 с.
3. Шкловский И. С. Вселенная, жизнь, разум. - М.: Наука, 1987. – 320 с.
4. Вернадский В. И. Живое вещество. - М.: Наука, 1978. - 358 с.
5. Дольник В. Р. Существуют ли биологические механизмы регуляции численности людей? // Природа. -1992. - № 6. - С. 3-16.
6. Одум Ю. Экология: В 2 т.: Пер. с англ. – М.: Мир, 1986. Т. 2. – 376 с.
7. Капица С.П. Синергетика и демография http://www.unidubna.ru/~mazny/students/site2/ideal_6.htm
8. Реймерс Н.Ф. Экология (теории, законы, правила, принципы и гипотезы) / Н.Ф. Реймерс. – М.: Россия молодая, 1994. – 367 с.
9. Устінова І. І. Методологічні основи сталого розвитку еколого-містобудівних систем: дис. ... доктора арх.: 18.00.01 / І.І. Устінова. – К., 2016. – 484 с.

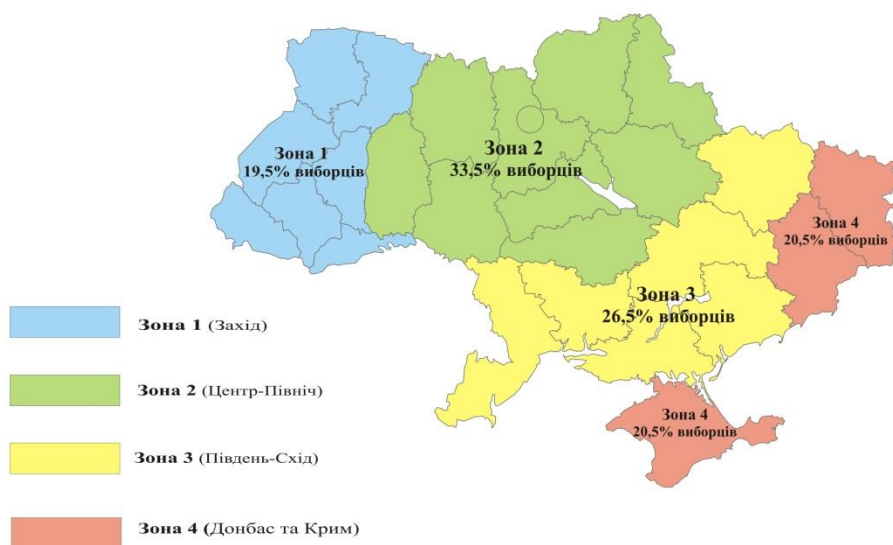
*Бауман Юрій Анатолійович, кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник Інституту філософії НАН України,
Панібудьласка Андрій Володимирович, кандидат істор. наук, доц.,
доцент кафедри політичних наук КНУБА*

КУЛЬТУРНО-ІДЕОЛОГІЧНЕ МАКРОЗОНУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Україна – дуже велика, як за європейськими мірками, і вельми різна країна. У цьому легко переконатися, поклавши на її мапу результати виборів, рейтинг політичних сил тощо. Така мапа свідчить, що сучасне політико-ідеологічне макрозонування країни сформувалося у 2001-2002 роках і майже без змін проіснувало до 2013 року. На противагу міфу про «дві України» – східну і західну, – політико-електоральний аналіз та результати соціологічних досліджень

дозволяють впевнено виокремити в Україні не 2, а 4 макрозони: Захід, Цент-Північ, Схід-Південь та Донбас-Крим.

Політичне районування України

Зазначимо, що міф про «дві України», що не лише утвердився завдяки журналістам та політичним коментаторам у свідомості широких верств, але навіть ціле десятиліття визначав бачення українських реалій очільниками та експертами України, Росії та міжнародної спільноти, виявився, як і будь-яка помилкова суспільно-політична концепція, вельми згубним – саме його неадекватності ми багато у чому «завдячуємо» ейфоричним очікуванням керівництва Росії щодо перспектив агресії проти України, та, з іншого боку, краху так званої «російської весни» на південному сході нашої держави і стратегічній поразці там російської інтервенції.

Різниця у електоральних вподобаннях на теренах різних макрозон України є лише проявом певних значимих відмінностей у цінностях, способах осмислення соціальної дійсності, надіях, страхах, геополітичних орієнтаціях тощо. Події революції 2013-2014 рр. та війни призвели до тектонічних проєвропейських змін у суспільній свідомості, проте сам поділ країни на політико-ідеологічні макрозони в цілому зберігся, хоча сам зміст і характер відмінностей між ними зазнав потужних вестернізаційних трансформацій. Або можна сказати і по-іншому: міжцивілізаційний розлом С.Гантінгтона [1, с. 495-514, 91-112, 396-416], він же – фронт трансформаційного розширення західної цивілізації, зробив вирішальний крок на схід і тепер пролягає не на межі макрорегіональних зон Центр-Північ і Схід-Південь, ділячи Україну майже навпіл, а впритул наблизився до її південно-східних кордонів, котрі, на жаль, зараз є лінією фронту. Згадаємо, що Зб. Бжежинський

назвав основною проблемою України саме те, що нею проходить цей цивілізаційний розлом. З огляду на це, сама війна на Донбасі цілком підпадає під визначення С.Гантінгтона «війна розломів» [1, с. 432-471] Хоча С.Гантінгтон розглядав цивілізаційні розломи як стабільні та пов'язані, насамперед, із релігійними відмінностями, з чим у випадку України (як, втім, і усієї Східної Європи та Балкан) важко погодитися, розуміння їх як умовних ліній, по різні боки яких видаються самоочевидними і легко засвоюються неоднакові цінності, є, безумовно, вельми плідним для політологічного та соціологічного аналізу.

Політико-ідеологічне зонування України є цілком самостійним чинником регіональної політики і напрацювання її стратегій та рішень. Воно не тотожне економічному, етнографічному, релігійному тощо районуванню країни, що цілком виправдано різною основою цих районувань. Воно нетотожне суто формально-географічному районуванню, що використовує переважна частина соціологічних центрів (зазвичай, поділ на Захід, Північ, Центр, Схід, Південь чи якісь варіації такого підходу), що видається хибним.

Залишається зазначити, що після окупації Росією Криму та значної частини Донбасу питома вага регіональних зон України змінилася: замість (орієнтовно, бо в Україні проблеми із достовірною демографічною статистикою, котра фіксує зміни у складі населення між переписами, а особливо ж – розміщення біженців після 2014 року) 19:33:27:21 співвідношення Захід:Центр-Північ:Схід-Південь-Донбас-Крим стало 22:38:32:8.

Проілюструємо макрорегіональні відмінності на деяких матеріалах великого опитування, проведеного дослідницьким центром «Імідж-контроль» у лютому 2018 р. [2] Велика вибірка опитування – майже 25 тис. респондентів – забезпечила, крім іншого, малу похибку дослідження – менше 1% по країні, в районі 1% для трьох основних макрорегіональних зон і не більше 3,2% для решток четвертої – некупованої частини Донбасу. У разі необхідності виявлення динаміки аналізованих параметрів залучатимуться результати досліджень за попередні роки. [3]

Лютневе 2018 р. дослідження фіксує суттєву негативну динаміку рівня життя українців – майже 2/3 відзначили, що їх життєвий рівень за останні 1,5 роки знизився. Економічна скрута і тотальне зубожіння населення за роки імітацій реформ та військового конфлікту на Сході значною мірою поглибилися: якщо у 2013 році 52% відзначали, що їх матеріальний рівень погіршився, то на сьогодні цей відсоток становить 64%; порівняно із 2013 роком більш ніж у 1,5 рази зменшилася кількість виборців, які фіксують стабільність своїх життєвих умов і матеріального

рівня - у 2013 році цей відсоток сягав відмітки майже 2/5, тоді як на момент проведення опитування маємо таких дещо більше чверті; порівняно із 2013 роком більш ніж у 1,5 рази зросла кількість громадян, які живуть за межею бідності – «ім не вистачає грошей навіть на їжу» (на сьогодні маємо таких майже 1/5, тоді як у 2013 році цей відсоток становив дещо більше 1/10). Негативне світосприйняття і песимізм більше притаманні мешканцям Південно-Східної України, де найбільшою мірою громадяни не задоволені ситуацією в країні і частіше за інших займають песимістичні позиції щодо найближчого майбутнього. Тоді як на Заході фіксуємо більш спокійні оцінки сучасної ситуації. Майже 1/3 опитаних вважає ситуацію в країні катастрофічною, вибухонебезпечною і неконтрольованою, більше половини (56%) – дуже напруженою, але все ж контрольованою, і всього 13% – нормальною. Причому, на прифронтовому Донбасі таких оптимістів майже вдвічі більше - очевидно, в порівнянні з широкомасштабною «гарячою» війною що завгодно інше – нормально. Оцінка динаміки життєвого рівня за останні 1,5 роки по зонах: Захід – 55% фіксують погіршення рівня життя, Центр-Північ – 63%, Південь-Схід – 71%, Донбас – 67%.

Емоційно-психологічне сприйняття соціальної дійсності по зонах:

Регіональна зона	Песимістичне – дивляться в майбутнє із страхом і тривогою	Оптимістичне – дивляться в майбутнє із надією
Захід	48%	28%
Центр-Північ	50%	26%
Південь-Схід	54%	22%
Донбас	61%	22%

Цікавим у аспекті регіональної політики видається порівняння відмінностей у ставленні до центральної та місцевої влади. Всього 13% вважають, що центральна влада веде Україну в правильному напрямку, а 63% - що в неправильному. Як показали фокус-групи, інші 24%, які не змогли дати відповідь, в основному вважають, що напрям правильний - в євроатлантичний цивілізований світ, але шляхи і способи обрані неправильні, а просування занадто повільне і неефективне, або його немає взагалі. Майже ніхто не ставиться до влади з симпатією і підтримкою (точніше, таких лише 1,5%), і лише 11,3% покладають на неї надії. Домінує почуття розчарування, характерне для половини респондентів. Ще 18% ставляться до влади байдуже, 15% відчувають образу і гнів (на Півдні-Сході і на Донбасі таких більше - 1/5), а 4% - ворожість (на Донбасі - 7%). З нинішньою владою пов'язують очікування на поліпшення ситуації 18,6% (в макрозоні Центр-Північ - 22%), зі зміною влади - 81,4%. Діяльність президента П.Порошенка позитивно оцінюють 8,4% виборців (в тому числі 1,2% - «дуже позитивно»), негативно - 60,3%

(в тому числі 32,1% - «дуже негативно»). У зоні Схід-Південь ставлення відчутно гірше середнього, негативні оцінки доходять до $\frac{3}{4}$, у т.ч. дуже негативні становлять 44%. В той же час, коли ставлення до центральної влади переважно негативне і різняться за макрizonaми, ставлення до місцевої влади, особливо до мерів міст і селищ, переважно позитивне по усій країні, крім Донбасу:

Регіональна зона	Позитивні оцінки діяльності місцевої влади	Негативні оцінки діяльності місцевої влади
Захід	40%	23%
Центр-Північ	38%	24%
Південь-Схід	37%	26%
Донбас	12%	52%

Вартим уваги видається порівняння у макрорегіональному аспекті власне ціннісного поля:

Регіональна зона	Захід	Центр-Північ	Південь-Схід	Донбас
Домінуюча цінність	Добробут	Добробут	Добробут	Безпека
Цінності, які відзначали частіше за інших опитаних	Справедливість Порядок Патріотизм Духовність	Рівність усіх перед законом Свобода Патріотизм	Стабільність Професіоналізм	Рівність усіх перед законом Права людини Справедливість

Країна пережила тектонічну зміну геополітичних орієнтацій на користь вестернізації. Головне для епохи 2000-2012 років питання «Захід чи Росія?» остаточно вирішене. Якщо для 2000-2012 років звичайним було співвідношення 52-58%: 48-42% на користь загальної орієнтації на Росію, то на момент дослідження ставлення було 19:81 на користь Європи, причому європейські орієнтації переважали на всій території країни (від 4:96 на її Заході до 38:62 на Півдні-Сході і Донбасі). Відповідаючи на питання про бажаний історичний шлях для України, третина опитаних вибрали шлях її східноєвропейських сусідів, і майже половина вважає, що Україна повинна знайти свій власний шлях, не повторюючи буквально європейську модель. У той же час шлях Росії вважають бажаним для України 4%, Білорусі 4%, Грузії - 2%, Китаю - 1,5%.

Регіональна зона	Захід	Центр-Північ	Південь-Схід	Донбас
Бачення векторів розвитку для України	Шляхом Європи – 46% Власний	Власний шлях – 46% Шляхом Європи –	Власний шлях – 55% У 1,5 рази частіше за	Бачення неструктуроване: Власний шлях – 32%

	шлях – 44%	33%	інших орієнтовані на шлях Росії та Білорусі	Більш ніж у 2,5 рази частіше за інших орієнтовані на шлях Росії та Білорусі
--	------------	-----	---	---

Вступ до ЄС підтримує 62,6% українців, не підтримує 23,6% (грубо кажучи, майже 2/3: 1/4). При цьому підтримка переважає на всій Україні, крім Одеської і Луганської області (котра формує загальний негатив по Донбасу): на Заході 78% «за» : 10% проти, у Центрі-Півночі 70%:16%, на Сході-Півдні 49%:38%, на Донбасі 33%:42%. Підтримують громадяни України і вступ в НАТО, хоча і не з такою перевагою, тут співвідношення 44% «за»: 37% «проти». Прихильники НАТО перемагають за рахунок макрорегіональних зон Захід (66:16) і Центр-Північ (49:31), в той час як противники негайного вступу в НАТО переважають над прихильниками у всіх областях Півдня-Сходу (28:55) і Донбасу (22 : 48).

Більш того, коли респонденти змушені були визначитися, на чиєму боці вони в ситуації глобального протистояння між США і Росією, то 72% (!) Обрали США, і тільки 28% - Росію. Причому, жорсткий вибір на користь США на Заході і в Центрі-Півночі поєднується з майже паритетом, хоч і на користь Росії, серед тих 40% громадян України, які проживають на її південному сході:

Регіональна зона	Захід	Центр-Північ	Південь-Схід	Донбас
Вибір поміж США і Росією	США – 93% Росія – 7%	США – 80% Росія – 20%	Росія – 54% США – 46%	Росія – 52% США – 48%

Звісно, макрорегіональна зона України, що налічує 9-14 млн. жителів, зазвичай, не менша середньостатистичної європейської держави і більша багатьох членів ЄС. Тому внутрішні відмінності тут між сегментами макрорегіонів значні і теж мають братися до уваги при випрацюванні регіональної політики. Приміром, у макрозоні Захід Галичина нетотожна Волині, а Закарпаття та Буковина за цілою низкою суттєвих параметрів ближчі до Центру півночі більше, ніж до Заходу. Або Схід-Південь після 2014 року остаточно розшарувався на більш проєвропейську складову (Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська області) і менш складову проєвропейську (Одеська, Харківська області) із Запорізькою областю між ними. Крім того, помилкою було б вважати, що суттєві соціально-політичні параметри лінійно змінюються із заходу на південний схід: в Україні маємо вплив, принаймні трьох культурно-історичних «генетичних кодів» – центральноевропейського, скандинавсько-євроатлантичного та євразійського, так що схильним до державництва і придатним до

суспільних мобілізацій західному і південно-східному «крилам» країни протистоїть масивний схильний до індивідуалізму, недовіри до держави і навіть дещо атомізований центр. Складність внутрішнього макрозонального устрою – це не унікальна особливість України – погляньмо хоча б на Італію чи Іспанію, не кажучи уже про Німеччину чи США. Але це лише підтверджує критичну важливість регіональної політики, котра з необхідністю має виходити із територіальної політико-ідеологічної гетерогенності України.

Список використаних джерел:

1. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М.: ООО «Издательство АКТ», 2003. – 603 с.
2. Архів дослідницького центру «Імідж-контроль». - Матеріали досліджень за 1 квартал 2018 року. – Результати всеукраїнського соціологічного опитування 1-21 лютого 2018 р. – 24 980 респондентів.
3. Архів дослідницького центру «Імідж-контроль». - Матеріали досліджень за 2001 -2016 роки.

*Гордієнко Михайло Григорович, кандидат політичних наук, доцент,
Університет Державної фіскальної служби України*

СУЧАСНИЙ ТРЕНД РЕГІОНАЛІЗМУ ЯК СПОСІБ НАБЛИЖЕННЯ ВЛАДИ ДО НАРОДУ

Буття людської цивілізації у глобалізованому світі визначається процесами прискореної зміни соціальної реальності, що потребує швидкої й адекватної реакції владних структур на політичну динаміку. Щоб вчасно та якісно задовольняти широкий спектр соціальних запитів громадян, влада зобов'язана бути компетентною, патріотичною, легітимною й уникати протистояння за розподіл посад та привілеїв. Меседжи низового рівня соціуму має акумулювати місцева влада і формувати управлінські рішення у відповідності до волі громади. Зважаючи на зазначені обставини політична стабільність суспільства напряму корелюється із ефективно діючими органами місцевого самоврядування. Значно ефективніше проблеми вирішувати відразу на місцях, аніж делегувати їх до центру й марнувати час. Усталеним у європейському лексиконі є твердження про те, що **регіони – це надійна основа демократії**, підґрунтя для розвитку культури, національної самобутності. Самодостатні регіони є продуцентами соціально-економічного розвитку держави. **В епоху тотального нівелювання ідентичності, панування космополітичних**